

บทที่ ๔
ผลการวิจัย

การเสนอรายงานผลการวิจัยเรื่อง การรับรู้ผลประโยชน์ที่ได้รับจากรายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย “รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยข้อมูลซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล ได้แก่ ทีมงานผู้ผลิตรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์และผู้ชมรายการ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมรายการ โดยมีตารางนำเสนอการวิจัย ๓ ตอน

ตอนที่ ๒ ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ทีมงานรายการ “รู้กฎหมายได้ประโยชน์”

ตอนที่ ๑ ผลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมรายการ โดยมีตารางนำเสนอการวิจัย ๓ ตอน

๑. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของผู้ชมรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ โดยค่าร้อยละ (Percentage) คือ

- ๑.๑ เพศของผู้ชมรายการ
- ๑.๒ อายุของผู้ชม
- ๑.๓ ระดับการศึกษาของผู้ชม
- ๑.๔ ภูมิลำเนาเดิมของผู้ชม
- ๑.๕ สถานภาพทางครอบครัวของผู้ชม
- ๑.๖ อาชีพของผู้ชม
- ๑.๗ รายได้ต่อเดือนของผู้ชม

๒. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการรับชมรายการของผู้ชม โดยค่าร้อยละ (Percentage) คือ

- ๒.๑ ลำดับของสื่อที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เปิดรับ
- ๒.๒ รูปแบบของรายการทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ชอบชม

- ๒.๓ ลักษณะการเปิดรับรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์
- ๒.๔ ระยะเวลาในการเปิดรับรายการต่อสัปดาห์
- ๒.๕ ลำดับสิ่งที่ทำได้ในรายการ
- ๒.๖ ลำดับเหตุผลในการเปิดรับชมรายการ
- ๒.๗ ลำดับความรู้ด้านกฎหมายที่ผู้ชมสนใจ

๓. ผลการวิเคราะห์หน้าที่และผลของรายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย รายการ “รู้กฎหมายได้ประโยชน์” ต่อประชาชน

- ๓.๑ ความสามารถในการรวบรวมความรู้ด้านกฎหมายนำเสนอตามที่ผู้ชมต้องการ
- ๓.๒ ความสามารถในการอธิบายความรู้ด้านกฎหมายได้ครบถ้วน
- ๓.๓ การสนองต่อความสนใจ
- ๓.๔ ระดับความสามารถในการเรียนรู้กฎหมายจากรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์
- ๓.๕ การได้รับความบันเทิงจากรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์
- ๓.๖ ระดับความบันเทิงที่ได้รับ
- ๓.๗ การสะท้อนถึงค่านิยมหรือวัฒนธรรมไทยในรายการ
- ๓.๘ ความสามารถในการนำความรู้ด้านกฎหมายจากรายการไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๓.๙ การเคยนำความรู้ด้านกฎหมายที่ได้จากรายการ ไปใช้จริง

๔. ผลการทดสอบข้อสันนิษฐานของการวิจัย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของผู้ชมรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ จากข้อมูลของแบบสอบถามจำนวน ๑๐๐ ชุด สามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
หญิง	๖๒	๖๒
ชาย	๓๘	๓๘
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า กลุ่มผู้ชมรายการทั้งหมดจำนวน ๑๐๐ คน เป็นเพศหญิง ๖๒ คนและเป็นเพศชาย ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒ และ ๓๘ ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑๐-๒๐ ปี	๑๕	๑๕
๒๑-๓๐ ปี	๓๐	๓๐
๓๑-๔๐ ปี	๓๐	๓๐
๔๑-๕๐ ปี	๑๒	๑๒
๕๑ ปีขึ้นไป	๕	๕
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๕ กลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปี รวม ๖๐ คนหรือคิดเป็น ๖๐ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือช่วงอายุ ๑๐-๒๐ ปี จำนวน ๑๕ คน และช่วงอายุที่น้อยที่สุดคือ ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๕ คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	๔	๔
ประถมศึกษา	๑๕	๑๕
มัธยมศึกษา , ปวช. , ปวท.	๔๔	๔๔
อนุปริญญา , ปวส.	๕	๕
ปริญญาตรี	๒๓	๒๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๕	๕
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ชมรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษา , ปวช. , ปวท. คือ ร้อยละ ๔๔ รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๒๓ และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

ภาค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคเหนือ	๑๕	๑๕
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๕	๑๕
ภาคกลาง	๔๘	๔๘
ภาคใต้	๑๒	๑๒
ภาคตะวันออก	๔	๔
ภาคตะวันตก	๒	๒
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมจากภาคกลาง มีจำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘ รองลงมาคือ มีภูมิลำเนาเดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน ๑๕ คน และสุดท้ายคือภาคตะวันตก มีจำนวน ๒ คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๕

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	๔๒	๔๒
สมรส	๕๒	๕๒
หย่าร้าง	๓	๓
แยกกันอยู่	๓	๓
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ชมรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ส่วนใหญ่มีสถานภาพ สมรส จำนวน ๕๒ คน รองลงมาคือ โสด จำนวนและร้อยละ ๔๒ และสุดท้ายคือหย่าร้างและแยกกันอยู่มีจำนวนเท่ากันคือ จำนวนและร้อยละ ๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๖

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แม่บ้าน	๑๓	๑๓
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	๖	๖
พนักงานบริษัท	๒๓	๒๓
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๑๔
รับจ้าง	๒๑	๒๑
นักเรียน, นิสิต, นักศึกษา	๒๑	๒๑
อื่นๆ	๒	๒
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท จำนวน และร้อยละ ๒๓ รองลงมาคืออาชีพรับจ้างและนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีจำนวนและ ร้อยละ เท่ากันคือ ๒๑ คน และกลุ่มตัวอย่างที่ชมน้อยที่สุดมีอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๗

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๑๕	๑๕
๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐	๒๓	๒๓
๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐	๑๖	๑๖
๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐	๑๑	๑๑
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐	๑๕	๑๕
ไม่แน่นอน	๒๐	๒๐
รวม	๑๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๗ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากรายได้ส่วนตัว เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวนและร้อยละ ๒๓ รองลงมาคือ ผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอน และ สุกท้ายกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือมีรายได้ ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท มีจำนวนและ ร้อยละ ๑๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการรับชมรายการของผู้ชม

ข้อมูลนี้เป็นผลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ชมรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์เท่านั้น เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการ โดยประเมินจากแบบสอบถามตอนที่ ๒ ตั้งแต่ข้อที่ ๘ - ๑๕ จำนวนทั้งหมด ๘ ข้อ ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ ๘

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลำดับของสื่อที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ผู้ชมเปิดรับ

สื่อ	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์	๕	๕	๒๑	๒๑	๒๓	๒๓
นิตยสาร	๔	๔	๖	๖	๘	๘
วิทยุ	๗	๗	๑๖	๑๖	๑๒	๑๒
โทรทัศน์	๕๘	๕๘	๒๕	๒๕	๖	๖
เอกสารเผยแพร่	๘	๘	๓	๓	๘	๘
อื่นๆ	๑๐	๑๐	๔	๔	๓	๓

จากตารางที่ ๘ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ด้านกฎหมายจากสื่อวิทยุโทรทัศน์มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือร้อยละ ๕๘ อันดับสองคือ สื่อหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ ๒๑ และสื่ออันดับที่สามที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับคือ สื่อวิทยุกระจายเสียง คิดเป็นร้อยละ ๑๒

การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด เป็นเพราะสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชน และมีการรวมภาพ เสียง ตัวอักษร เป็นการรวมคุณสมบัติของสื่อชนิดอื่นๆ ไว้ในสื่อเดียว ทำให้การเสนอสารมีความน่าสนใจ และดึงดูดใจให้เปิดรับชม อีกทั้งเป็นสื่อที่ง่ายต่อการเปิดรับด้วย

ตารางที่ ๕

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามลักษณะของรายการทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ผู้ชมชอบชม

ลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อธิบายเนื้อหากฎหมายเพียงอย่างเดียว	๘	๘
เนื้อหากฎหมายที่นำเสนอด้วยละครสมจริง	๑๖	๑๖
เนื้อหากฎหมายที่นำเสนอด้วยละครเบาสมอง	๗๓	๗๓

จากตารางที่ ๕ พบว่า ลักษณะของรายการทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่กลุ่มตัวอย่างชอบชม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๗๓ ชอบลักษณะรายการทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่มีเนื้อหากฎหมายและนำเสนอด้วยละครเบาสมอง รองลงมาคือลักษณะของรายการที่มีเนื้อหาที่นำเสนอด้วยละครสมจริง คิดเป็นร้อยละ ๑๖ และลักษณะสุดท้ายคือ การอธิบายเนื้อหากฎหมายเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ ๘ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๐

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการเปิดรับชมรายการรู้กฎหมายได้
ประโยชน์

การเคยชมรายการ	จำนวน (คน)/ ร้อยละ
เคย	๑๐๐
ไม่เคย	-

จากตารางที่ ๑๐ เนื่องจากการทำวิจัยนี้เน้นที่กลุ่มตัวอย่างที่เคยรับชมรายการ
รู้กฎหมายได้ประโยชน์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๑๐๐ คน จึงเป็นผู้ที่เคยรับชมรายการ
รู้กฎหมายได้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๑๑

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการเปิดรับรายการ
รู้กฎหมายได้ประโยชน์

ลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตั้งใจติดตามชม	๔๕	๔๕
รับชมโดยบังเอิญ	๕๕	๕๕

จากตารางที่ ๑๑ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการเปิดรับรายการ
รู้กฎหมายได้ประโยชน์ในลักษณะของการรับชมโดยบังเอิญ จำนวน ๕๕ คนหรือคิดเป็น
ร้อยละ ๕๕ และมีลักษณะตั้งใจติดตามชม ร้อยละ ๔๕ หรือจำนวน ๔๕ คน

ตารางที่ ๑๒

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับรายการต่อสัปดาห์

จำนวนวัน/สัปดาห์	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑	-	-
๒	๙	๘.๘
๓	๖	๑๗.๖
๔	๕	๑๑.๑
๕	๑๓	๒๘.๘
ไม่แน่ใจ	๑๖	๓๕.๕

จากตารางที่ ๑๒ พบว่าระยะเวลาในการเปิดรับรายการต่อสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับอย่างตั้งใจติดตามชม (๔๕ คน) ร้อยละ ๓๕.๕ มีการเปิดรับรายการอย่างไม่แน่ใจในจำนวนวันต่อสัปดาห์ , ร้อยละ ๒๘.๘ ติดตามชมรายการ ๕ วันต่อสัปดาห์ และร้อยละ ๑๗.๖ ติดตามชม ๓ วันต่อสัปดาห์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๓

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามลำดับสิ่งที่ทำได้ในรายการ

สิ่งที่ทำได้	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พิธีกร	๔๐	๔๐	๓๐	๓๐	๑๐	๑๐
นักแสดง	๒๖	๒๖	๓๑	๓๑	๒๑	๒๑
เนื้อเรื่อง	๓๓	๓๓	๑๔	๑๔	๓๖	๓๖
อื่นๆ	๔	๔	-	-	-	-

จากตารางที่ ๑๓ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับสิ่งที่ทำได้ในรายการ ลำดับหนึ่งคือพิธีกร คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ลำดับสองคือ นักแสดง คิดเป็นร้อยละ ๓๑ ลำดับสามคือเนื้อเรื่องคิดเป็นร้อยละ ๓๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๔

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามลำดับเหตุผลในการเปิดรับชมรายการ

เหตุผลในการชมรายการ	ลำดับที่				
	๑	๒	๓	๔	๕
เรื่องที่เสนอมีเนื้อหาน่าติดตาม	๑๔	๘	๑๘	๘	๖
เรื่องที่เสนอตรงกับชีวิตตน	๔	๖	๕	๒	๑
สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๓๕	๑๘	๑๐	๒	๒
อยากได้รับความรู้ด้านกฎหมาย	๒๖	๓๑	๑๒	๓	-
อยากได้รับความบันเทิง	๔	๘	๑๑	๘	๔
ชื่นชอบนักแสดง	๕	๕	๔	๕	๕
ชื่นชอบพิธีกร	๓	๓	๖	๕	๗
เปิดชมโดยบังเอิญ	๖	๑	๑	๒	๓
เพื่อฆ่าเวลา	-	๑	-	-	๑
สมาชิกในที่พักเปิดชม	๒	-	-	-	๑
ชื่นชอบเทคนิคการผลิตรายการ	๒	๑	-	๑	๑

จากตารางที่ ๑๔ พบว่า ลำดับเหตุผลของการเปิดรับชมรายการของกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลลำดับที่หนึ่งคือเพราะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ คิดเป็นร้อยละ ๓๕ เหตุผลลำดับที่สองคืออยากได้รับความรู้ด้านกฎหมาย ร้อยละ ๓๑ เหตุผลลำดับที่สาม ร้อยละ ๑๘ คือเปิดชมเพราะเรื่องที่เสนอมีเนื้อหาน่าติดตาม เหตุผลลำดับที่สี่ คือเปิดชมเพราะอยากได้รับความบันเทิง คิดเป็นร้อยละ ๘ และเหตุผลลำดับสุดท้ายคือเพราะชื่นชอบพิธีกร คิดเป็นร้อยละ ๗

ตารางที่ ๑๕

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามลำดับเนื้อหาความรู้ด้านกฎหมายที่ผู้ชมสนใจ

เนื้อหากฎหมาย	อันดับที่				
	๑	๒	๓	๔	๕
มรดกและพินัยกรรม	๑๓	๘	๒	๕	๖
การสมรสและหย่าร้าง	๑๕	๘	๕	๓	๖
สัญญาประเภทต่างๆ	๓๔	๑๓	๖	-	๒
หนี้สิน	๑๐	๑๐	๑๔	๖	๔
ทรัพย์	๑๐	๓	๑๕	๑๖	๔
กฎหมายเลือกตั้ง	๔	๓	๔	๒	๒
การละเมิดสิทธิ	๑๘	๑๔	๕	๔	๓
อื่นๆ	๕	๓	๔	๒	๓

จากตารางที่ ๑๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างสนใจเนื้อหาความรู้ด้านกฎหมายเรื่อง สัญญาประเภทต่างๆ มากที่สุดคือ ร้อยละ ๓๔ อันดับสอง คือ เรื่องการละเมิดสิทธิ ร้อยละ ๑๔ อันดับสามและอันดับสี่ คือเรื่องทรัพย์ คิดเป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกัน คือ ๑๖ และ ๑๕ อันดับห้า ร้อยละ ๖ เท่ากันมีสองเรื่อง คือเรื่องมรดก,พินัยกรรม และการสมรส,หย่าร้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. ผลการวิเคราะห์หน้าที่และผลของรายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้าน
กฎหมาย รายการ “รู้กฎหมายได้ประโยชน์” ต่อประชาชน

ตารางที่ ๑๖

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสามารถในการรวบรวม
ความรู้ ด้านกฎหมายมานำเสนอตามที่ผู้ชมต้องการทราบ

สามารถรวบรวม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	๘๐	๘๐
ไม่ได้	๑	๑
ไม่แน่ใจ	๑๙	๑๙

จากตารางที่ ๑๖ เมื่อทำการศึกษาถึงความสามารถในการรวบรวมความรู้ด้าน
กฎหมายมานำเสนอตามที่กลุ่มตัวอย่างต้องการทราบได้หรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ
๘๐ มีความคิดเห็นว่ารายการนี้สามารถรวบรวมความรู้ด้านกฎหมายตามที่ตนต้องการทราบ
ได้ และ ร้อยละ ๑๙ มีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจว่าสามารถรวบรวมตามที่ตนต้องการทราบได้
หรือไม่ สุกท้ายร้อยละ ๑ แสดงความคิดเห็นว่า ไม่สามารถรวบรวมได้

จากผลการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่ารายการนี้สามารถ
รวบรวมความรู้ด้านกฎหมายมานำเสนอได้ตามที่ต้องการทราบ แสดงให้เห็นว่ารายการนี้ได้
กระทำหน้าที่ตาม แนวคิดภารกิจพื้นฐานของสื่อมวลชน (Harold Lasswell, ๑๙๔๘)
ประการที่ ๑ คือ หน้าที่ในด้านการติดตามนำเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม มารวบรวมและ
กระจายข่าวสารสู่สมาชิกในสังคม ซึ่งในที่นี้รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ได้เก็บรวบรวม
สาระความรู้หรือเหตุการณ์กรณีกฎหมายมานำเสนอเผยแพร่แก่ผู้ชม ทำให้ผู้ชมได้รับข่าวสาร
ด้านกฎหมายที่เป็นประโยชน์มากที่สุด

ตารางที่ ๑๗

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามความสามารถในการอธิบายความรู้ด้านกฎหมาย
ได้ครบถ้วน

การอธิบาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สามารถทำได้	๖๑	๖๑
ไม่สามารถทำได้	๕	๕
ทำได้บางครั้ง	๓๔	๓๔

จากตารางที่ ๑๗ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรายการนี้ว่าสามารถอธิบายความรู้ด้านกฎหมายได้ครบถ้วนตามที่ต้องการทราบได้ ร้อยละ ๖๑ หรือจำนวน ๖๑ คน , ไม่สามารถอธิบายได้ครบถ้วนตามที่ต้องการทราบ ร้อยละ ๕ และสามารถอธิบายได้ครบถ้วนบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๔

จากผลการวิจัยนี้ทำให้สามารถอธิบายได้ว่ารายการนี้กระทำตาม ทฤษฎีภารกิจพื้นฐานของสื่อมวลชนประการที่ ๒ คือ การทำหน้าที่ชี้แจงให้ความเข้าใจ ตลอดจนการตีความเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เสนอให้แก่สมาชิกของสังคม เมื่อรายการนี้มีการรวบรวมสาระด้านกฎหมาย จึงได้กระทำหน้าที่ในการอธิบาย ขยายความเข้าใจถึงคัวบทกฎหมายเพื่อให้ประชาชน ได้มีความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้อง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๘

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการสะท้อนถึงค่านิยมหรือวัฒนธรรมไทยในรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์

การสะท้อนค่านิยมและวัฒนธรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สะท้อน	๖๔	๖๔
ไม่สะท้อน	๑๒	๑๒
ไม่แน่ใจ	๒๔	๒๔

จากตารางที่ ๑๘ ทำการศึกษาว่ารายการนี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมหรือค่านิยมของคนไทยหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๖๔ มีความเห็นว่า รายการนี้สะท้อนวัฒนธรรมหรือค่านิยมของคนไทย แสดงความคิดเห็นว่าไม่สะท้อน ร้อยละ ๑๒ และไม่แน่ใจว่ารายการนี้สะท้อนถึงค่านิยมหรือวัฒนธรรมไทย ร้อยละ ๒๔

จากการที่รายการนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและวัฒนธรรมของคนไทย นั้น หมายถึงว่ารายการนี้ได้กระทำตามทฤษฎีภาระกิจพื้นฐานของสื่อมวลชนประการที่ ๓ คือการถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นการแสดงออกของคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยแสดงจากเนื้อหาของรายการ การแสดงและคำพูดจากตัวละคร การแต่งกาย การสรุปของพิธีกร หรือแม้แต่เนื้อเรื่องที่น่าเสนอเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนไทยทั้งสิ้น จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ารายการนี้ได้กระทำบทบาทหน้าที่ของการรักษาและสืบทอดค่านิยมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้นยังเป็นไปตามทัศนะของสื่อมวลชนต่อภาระกิจของตนเองด้วยคือ การแสดงออกหรือสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและค่านิยมหลักของประเทศของภูมิภาคและของท้องถิ่น

ตารางที่ ๑๕

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการได้รับความบันเทิงจากรายการ

การได้รับความบันเทิง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้รับ	๕๐	๕๐
ไม่ได้รับ	-	-
ไม่แน่ใจ	๑๐	๑๐

จากตารางที่ ๑๕ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ จำนวน ๕๐ คนหรือคิดเป็น ร้อยละ ๕๐ ได้รับความบันเทิงจากรายการนี้ และมีความคิดเห็นที่ไม่ได้รับ จำนวน ๑๐ คน ในส่วนที่ไม่ได้รับความบันเทิงนั้น ไม่มี

จาก ทฤษฎีภาระกิจหน้าที่ของสื่อมวลชนซึ่ง Charles Wright (๑๙๘๖)เพิ่มเติม ขึ้นเป็นประการที่ ๔ คือการให้ความบันเทิง การสร้างสรรค์ให้เกิดความสนุกสนาน รายการนี้เป็นรายการที่มีรูปแบบการนำเสนอด้วยละคร ที่เป็นละครเบาสมอง ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่ารายการนี้กระทำตามหน้าที่และบทบาทของสื่อมวลชนในการให้ความบันเทิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๐

แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามความสามารถในการสนองต่อความสนใจของ
เนื้อหา

ความสามารถ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สนองต่อความสนใจ	๕๓	๕๓
ไม่สนองต่อความสนใจ	-	-
ไม่แน่ใจ	๗	๗

จากตารางที่ ๒๐ พบว่า สาระความรู้ที่ได้จากรายการนี้สนองต่อความสนใจของ
ของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๕๓ หรือจำนวน ๕๓ คน มีความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าสนอง
ต่อความสนใจของตนหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ ๗

จากการที่สาระความรู้ที่ได้จากรายการนี้สนองต่อความสนใจของกลุ่มตัวอย่าง
ซึ่งเป็นผู้ชมรายการ ทำให้เห็นว่า รายการนี้ได้กระทำบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชน
ตามทัศนะของผู้รับสาร ดังแนวคิดเพิ่มเติมของ McQuil และคณะ (๑๕๗๒)ว่าในเรื่องของ
สารสนเทศนั้น สารที่ออกมาควรสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นและสนองต่อความสนใจของ
ผู้รับสาร เมื่อทำการวิจัยรายการนี้แล้วจึงพบว่า ผู้รับสารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเนื้อหา
สาระของรายการนี้สนองต่อความสนใจ จึงทำให้สรุปได้ว่า รายการนี้ได้กระทำหน้าที่ของ
สื่อมวลชนตามความคาดหวังของผู้รับสาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๑

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความสามารถในการเรียนรู้กฎหมายจากรายการกฎหมายได้ประโยชน์

ระดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	๒๘	๒๘
ค่อนข้างมาก	๔๓	๔๓
ปานกลาง	๒๕	๒๕
ค่อนข้างน้อย	๒	๒
น้อย	๒	๒

จากตารางที่ ๒๑ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเรียนรู้กฎหมายจากรายการกฎหมายได้ประโยชน์ ส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้กฎหมายอยู่ในระดับค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๓ รองลงมา สามารถเรียนรู้ในระดับมาก ก็ร้อยละ ๒๘ และสุดท้ายสามารถเรียนรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ ๒๕

เมื่อรายการนี้ได้นำเสนอเนื้อหาสาระด้านกฎหมายสู่ประชาชนแล้ว เนื้อหาที่นำเสนอ นั้นได้ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเรียนรู้กฎหมายได้ในระดับค่อนข้างมากเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่า รายการนี้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามที่คณะผู้รับสารที่มีต่อสาธารณชนและทฤษฎีการเรียนรู้ ที่รายการนำเสนอว่า สารนั้นต้องทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนั้นการที่ผู้ชมเกิดการเรียนรู้กฎหมายจากรายการนี้ได้ เป็นเพราะผู้ชมมีขบวนการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่รายการนี้นำเสนอ นั่นคือ ในขั้นแรก ผู้ชมเกิดการสนใจปัญหา อยากทราบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย รายการนี้จึงได้นำเสนอความรู้กฎหมาย เมื่อประชาชนสนใจปัญหาก็จะศึกษาข้อมูลในที่นี้คือการศึกษจากรายการนี้นั่นเอง ต่อมาขั้นพยายาม คือหากผู้ชมเกิดปัญหาก็จะนำความรู้ที่ได้จากรายการไปใช้ และหากใช้ได้จริงก็จะทำให้เข้าสู่ขั้นสำเร็จผล นอกจากนั้น การที่ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ได้ สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้คือ “ สิ่งเร้า ” โดยเฉพาะสิ่งเร้าภายนอกอันได้แก่ความแปลกใหม่ การที่รายการนี้นำรูปแบบของละครเบาสมองมานำเสนอความรู้ด้านกฎหมายทำให้ผู้ชมเกิดความแปลกใหม่และเป็นแรงกระตุ้นในการชมรายการ ดังนั้นรูปแบบของรายการจึงเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้

ตารางที่ ๒๒

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสามารถในการนำไปใช้
ในชีวิตประจำวันได้

ความสามารถ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	๕๒	๕๒
ไม่ได้	๑	๑
ไม่แน่ใจ	๗	๗

จากตารางที่ ๒๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าความรู้ด้านกฎหมายที่ได้จากรายการนี้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๒ มีความคิดเห็นที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้มีจำนวน ๑ คน และคิดว่าไม่แน่ใจ จำนวน ๗ คน

การที่ประชาชนผู้ชมรายการสามารถนำความรู้ที่ได้จากรายการนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้นั้น เป็นเพราะรายการนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารจึงเกิดการรับรู้ เมื่อรับรู้แล้วจึงทำให้เกิดความเข้าใจในเวลาต่อมา จากนั้นนำไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้นั้นเกิดได้หลายวิถีทาง เช่น ในการศึกษา การเรียนรู้เกิดจากการมีข่าวสารต่าง ๆ มาเสนอทางวิทยุ โทรทัศน์ เช่นนี้เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจ (Incidental Learning) นอกจากนี้ยังเป็นเพราะเนื้อหาที่น่าสนใจนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงและสนองต่อความสนใจของประชาชน สารสนเทศที่น่าสนใจนั้นสามารถสร้างความรู้สึกที่มั่นคงให้กับผู้ชมได้ จึงทำให้ผู้ชมสามารถนำความรู้ที่ได้จากการชมรายการไปใช้ในชีวิตจริงได้

ตารางที่ ๒๓

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเคยนำความรู้ด้านกฎหมายที่ได้จากรายการไปใช้จริง

การเคยนำไปใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	๔๕	๔๕
ไม่เคย	๕๕	๕๕

จากตารางที่ ๒๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๕ เคยนำความรู้ด้านกฎหมายที่ได้จากรายการไปใช้ในชีวิตจริง และกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๕ คนหรือร้อยละ ๕๕ ยังไม่เคยนำความรู้ด้านกฎหมายไปใช้ในชีวิตจริง

ตัวอย่างผู้ที่เคยนำความรู้ที่ได้จากรายการไปใช้ในชีวิตจริง

“นำความรู้จากตอนที่ซื้อลอตเตอรี่แล้วถูกรางวัล ปรากฏว่าลอตเตอรีนั้นหาย อาจารย์แนะนำว่าควรมีการถ่ายเอกสารไว้ เกิดขึ้นจริงกับเรา ตอนนั้นเคยซื้อลอตเตอรี่แล้วถ่ายเอกสารไว้ตามที่ดูในรายการและที่อาจารย์แนะนำ ภายหลังหาย แต่นำสำเนาไปขึ้นเงินได้”

(กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพศหญิง อายุ ๒๓ ปี)

ตามทฤษฎีการเรียนรู้ กล่าวถึงขบวนการของการเรียนรู้ว่ามี ๔ ขั้นตอน จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ชมรายการเกิดการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ ๓ และ ๔ คือขั้นพยายามและขั้นสำเร็จผล เนื่องจากผู้ชมเมื่อชมรายการแล้วพยายามนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ประสบ เมื่อแก้ไขปัญหาได้แล้วจึงเป็นความสำเร็จผลของการพยายามนั้น เกิดเป็นการเรียนรู้ของผู้ชมที่ได้จากประสบการณ์จริง

ตารางที่ ๒๔

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความบันเทิงที่ได้รับ

ระดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	๒๑	๒๑
ค่อนข้างมาก	๓๖	๓๖
ปานกลาง	๔๑	๔๑
ค่อนข้างน้อย	๒	๒
น้อย	-	-

จากตารางที่ ๒๔ พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๑ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๔๑
 ได้รับความบันเทิงจากรายการนี้ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖ คนหรือคิดเป็น
 ร้อยละ ๓๖ ได้รับความบันเทิงจากรายการนี้ในระดับ ค่อนข้างมาก และร้อยละ ๒๑ ได้รับความ
 บันเทิงในระดับมาก

ระดับความบันเทิงที่ได้รับจากรายการนี้เป็นผลมาจากการที่รายการนี้มีรูปแบบการดำเนินเรื่องตาม แนวคิดเรื่องรูปแบบของละครโทรทัศน์แบบ Situation Comedy คือมีการสร้างสถานการณ์เริ่มเรื่องว่ามีปัญหากฎหมายใดเกิดขึ้น แล้วนำไปสู่การขัดแย้งจนถึงจุดสุดยอดระหว่างคู่กรณีจากนั้นจะเป็นการคลี่คลายปัญหาและสรุปเรื่องราว มีจำนวนตัวละครน้อย ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากที่ง่าย การแสดงที่เกินจริง สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความบันเทิงแก่ผู้ชมรายการทั้งสิ้น

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบข้อสันนิษฐาน

ปัญหานำวิจัยของการวิจัยเรื่องการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากรายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย “รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์” มีทั้งหมด ๒ ข้อ คือ

๑. รายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายนั้นเกิดผลต่อประชาชนอย่างไร
๒. การนำรูปแบบสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอด้วยละครมาใช้เพื่อเสนอความรู้ด้านกฎหมายมีประสิทธิภาพเพียงใด

ทั้งนี้มีข้อสันนิษฐานของการวิจัยว่า รายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ ซึ่งมีการนำเสนอความรู้ด้านกฎหมายด้วยรูปแบบของละครเบาสวม อาจก่อให้เกิดผลต่อผู้ชมรายการทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และโทษ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบข้อสันนิษฐานของการวิจัย ดังนี้

ปัญหานำวิจัยที่ ๑ รายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายนั้นเกิดผลต่อประชาชนอย่างไร

จากการประมวลคำถามและคำตอบในแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ คนพบว่ารายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์เกิดผลต่อประชาชนทั้งในด้านของการให้ความรู้และความบันเทิง คือเมื่อผู้ชมหรือกลุ่มตัวอย่างได้ชมรายการนี้แล้ว จะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาด้านกฎหมาย อีกทั้งได้รับความบันเทิงควบคู่ไปด้วย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๓ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๒๓ สามารถนำความรู้ที่ได้จากรายการ ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ในที่นี้หมายถึงปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบมีความคล้ายคลึงกับเรื่องราวที่รายการเคยนำเสนอ แล้วกลุ่มตัวอย่างนั้นสามารถนำความรู้ที่รายการนำเสนอไปนั้น ไปใช้แก้ปัญหาในความเป็นจริงได้ กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒๓ คนนี้จึงเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเดิมมีการคาดหวังว่าจะมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๖-๘ คน แต่เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงจำนวน ๒๓ คน

นั่นแสดงให้เห็นว่าเมื่อชมรายการนี้แล้วผู้ชมบางคนสามารถนำไปใช้ได้จริงหากประสบกับปัญหาที่ตรงหรือคล้ายคลึงกับเรื่องที่รายการนำเสนอ จะเห็นได้จากตัวอย่างของการตอบแบบสอบถามและการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

“เรื่องสัญญาเช่าบ้าน ยังไม่ทันครบกำหนดสัญญาเช่าจะมาไล่ออกและยึดค่าเช่าล่วงหน้าไว้แล้วด้วย ที่ไล่ออกเพราะมีคนใหม่มาเช่าให้ราคาดีกว่า เราเคยดูรายการนี้ เหมือนกับกรณีเราเลย เราเลยรู้ทัน ไม่ออกไป บอกว่าทำไมไม่ได้ ไม่งั้นจะฟ้อง”

“เรื่องหนี้สิน และเงินกู้ของพี่สาว เราดูรายการบ่อยรู้แล้วว่าควรทำเป็นสัญญาไว้ตกลงกันไว้ก่อน เพื่อถ้าเขาเบี้ยวเราจะได้ยึดทรัพย์สินได้”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพศชายและหญิงอายุ ๓๐-๔๐ ปี)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคน นำความรู้ที่ได้จากรายการนี้ไปใช้ประโยชน์ในทางอ้อม เช่น

“นำไปใช้อบรมครูและเล่าเรื่องกรณีตัวอย่างให้เขาทราบเป็นความรู้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ”

“ใช้ในการสอบ ซึ่งบางครั้งเราอ่านหนังสือแล้วยังไม่เข้าใจก็ได้ดูรายการนี้แล้วก็ทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและนำไปใช้ในการสอบ”

“ทำให้ตอนเรียนกฎหมายแล้วนึกได้ คือเรียนกฎหมายตอน ม.๖ แล้วเห็นภาพ ในตำราเป็นทฤษฎี เห็นไม่ชัดไม่เข้าใจ แต่ในรายการดึงออกมาให้ดู เลยเข้าใจมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพศหญิงอายุ ๑๐-๒๐ ปี)

นอกจากนั้นประโยชน์จากรายการนี้ยังช่วยเตือนสติให้กับผู้ชมด้วย จากตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพศหญิงอายุ ๔๓ ปี

“ มีปัญหาเรื่องการกู้ยืมเงิน เราจนเลยไปกู้เงินเขาแต่ไม่มีเงินไปคืนพอถึงเวลา คิดจะฆ่าตัวตายเลยตอนนั้น เพราะไม่รู้จะทำยังไง แต่รายการนี้โดยเฉพาะอาจารย์ธงทอง เตือนสติไว้ว่าให้ค่อยคิดค่อยแก้ปัญหา ไม่มีปัญหาใดไม่มีทางแก้ ให้ใจเย็นๆ ทำให้เราได้สติ ไม่คิดฆ่าตัวตายอีกเลย พยายามหาทางแก้ไข สุดท้ายตอนนั้นก็ดีขึ้น รายการนี้เลยเหมือนเป็นเพื่อน คอยชี้แนะหรือเตือนว่าให้ทำตัวอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไร ทำแบบไหนจึงถูก ”

แต่ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า รายการนี้ให้ผลในทางที่เป็นประโยชน์ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๘ คนที่แสดงความคิดเห็นว่า รายการนี้มีประโยชน์จริง แต่หากพิจารณาในทางตรงข้าม ก็อาจแฝงโทษด้วย คือ รู้ช่องทางของกฎหมายมากขึ้น และนำไปใช้ในการเอารัดเอาเปรียบผู้ไม่รู้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของการตอบแบบสอบถาม และการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างระหว่างอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นดังนี้

“ โทษจากการชมรายการนี้คือ ในแง่ที่ว่า บางที่เราหลบเลี่ยงได้ เป็นเหมือนดาบสองคม ”

“ อาจเกิดการตีความกฎหมายผิด เพราะดูๆแล้ว บางตอนช่วงเวลากำหนดนำเสนอ สำหรับเรื่องนั้นสั้นเกินไป ”

“ เกิดการเลี่ยงกฎหมายของเหล่ามิจฉาชีพ ”

“ เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ไปใช้กับผู้ไม่รู้และไม่เข้าใจกฎหมายอย่างแท้จริง ”

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง ๔๐-๕๐ ปี มีความคิดเห็นดังนี้

“ ผู้รู้กฎหมายไปเอาเปรียบผู้ไม่รู้กฎหมาย หรืออาจนำไปหลอกคนอื่น คือคนนั้นเข้าใจกฎหมายแต่นำไปในทางที่ผิดคือไปเอาเปรียบคนที่รู้ไม่เท่าทัน ”

“ เป็นการเปิดโอกาสหรือช่องว่างให้คนทำผิดกฎหมาย คือรู้แล้วว่าข้อกฎหมายเป็นอย่างไร ควรหาทางหลบหลีกเพื่อไม่ต้องได้รับผิดอย่างไร ”

“ พอรู้กฎหมายมากก็จะมีเล่ห์เหลี่ยมมากขึ้น รู้ช่องว่างมากขึ้น แล้วนำช่องว่างของกฎหมายนั้น ไปใช้ ซึ่งผลไม่ดีก็จะตกอยู่กับผู้ไม่รู้เท่าทันกฎหมาย ”

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ มากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป

“ เกรงว่าหากบางคนดูแล้วไม่เข้าใจ ตีความผิด อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ ทางที่ดีเวลานำเสนอควรมีความรอบคอบและชัดเจน (ยังไม่เกิดแต่กลัวว่าจะเกิด) ”

“ บางคนดูแล้วคิดว่าเหมือนกับปัญหาของตัวเองเลยเอาไปใช้แก้ปัญหา แต่เอาเข้าจริงๆ ปัญหาของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ใช้ไม่ได้ เพราะกฎหมายบางข้อมีข้อยกเว้น ”

“ ถ้าคนดูเข้าใจไม่ถ่องแท้ แล้วเอาไปใช้จริง อาจเกิดโทษมากกว่าคุณก็ได้ ”

“มีส่วน เพราะในโทรทัศน์ ปัญหาใกล้เคียงกับคนดู แต่คนดูดูแล้วสรุปเอง อาจเป็นข้อยกเว้น แล้วเขาเอามาปรับใช้ เลยก่อให้เกิดโทษ”

ดังนั้นจากการศึกษา สรุปได้ว่ารายการรัฐกฎหมายได้ประโยชน์ เกิดผลต่อประชาชน ในทางที่มีประโยชน์ คือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีความเห็นว่ารายการนี้มีประโยชน์ , ร้อยละ ๒๓ สามารถนำความรู้ที่ได้จากรายการไปใช้ได้จริง และร้อยละ ๑๘ มีความเห็นว่ามีประโยชน์แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีโทษด้วย

จากงานวิจัยของ AimeeDorr (๑๙๘๖) ที่พบว่าเนื้อหาของรายการโทรทัศน์มีผลต่อข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชมรายการ ดังนั้นเนื้อหาของรายการตลอดจนรูปแบบของรายการอาจทำให้เกิดประโยชน์หรือโทษแก่ผู้ชมรายการได้ รายการรัฐกฎหมายได้ประโยชน์ก็เช่นเดียวกันที่จะสามารถเกิดประโยชน์หรือโทษแก่ผู้ชมได้ ถึงแม้ผลการวิจัยพบว่ามีประโยชน์มากกว่าโทษก็ตาม แต่ก็ไม่ควรละเลยความคิดเห็นในส่วนโทษของรายการ

ปัญหานำวิจัยที่ ๒ การนำรูปแบบสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอด้วยละครมาใช้เพื่อเสนอความรู้ด้านกฎหมายมีประสิทธิภาพเพียงใด

จากการศึกษาและประมวล จากการตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ ๓ และจากคำถามที่ ๑ มีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่รายการนี้นำเสนอความรู้ด้านกฎหมายด้วยละครเบาสมอง พบว่า ผู้ชมร้อยละ ๕๗ มีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของการตอบแบบสอบถามดังนี้

“เป็น ไอเดียที่ดี เพราะที่เมืองนอกก็มีละครแนว Situation-comedy พอกลับมาเมืองไทยก็เลยแปลกใจที่มีรายการแบบนี้และสามารถสื่อออกมาได้ดีกว่าเมืองนอกอีก คิดว่าเป็นรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจมากทีเดียว”

“ทำให้เรื่องกฎหมายเป็นเรื่องที่ไม่หนักจนเกินไป เมื่อนำละครเบาสมองมาควบคู่ไปด้วย” “เข้าใจง่ายขึ้นกว่ามาพูดปาวๆ คนไม่มีการศึกษาดูแล้วก็ไม่เข้าใจ”

“ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกว่ากฎหมายเป็นเรื่องยากเย็นอะไร”

“เป็นอีกแนวหนึ่งของการนำเสนอ น่าสนใจที่มีการนำละครและสอดแทรกกฎหมาย ทำให้ดึงคนอีกระดับหนึ่งให้ติดตาม”

“การนำเสนอด้วยละครเบาสมองทำให้คนสนใจเพราะไม่ทำให้เครียดกับข้อมูล
กฎหมาย”

“ดึงดูดความสนใจ น่าติดตาม เป็นอุทธาหารณ์ได้ชัดเจน ไม่น่าเบื่อ เห็นเป็นรูป
ธรรม”

“ดี เพราะทำให้มีความรู้ลึกอยากติดตาม เพราะถ้าจะให้ศึกษาแต่เนื้อหาจริง คงจะไม่
อยากรู้เรื่องของกฎหมายมากเท่านี้”

“โอกาสหาขานักที่จะมีรายการแบบนี้ บางครั้งผงเข้าตาตนเอง เอาออกยาก ก็ได้
ความรู้จากรายการนี้ เป็นรายการที่เป็นวิทยาทานจริงๆ”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๓ มีความคิดเห็นว่า

“ การนำเสนอด้วยละครเบาสมองแบบนี้ ทำให้กฎหมายดูไม่ซีเรียส ดูเล่นๆ เพราะ
ขึ้นชื่อว่ากฎหมายควรทำให้ดูซีเรียสหน่อย คนจะได้กลัวเกรงและไม่ทำผิด พอเป็นแบบนี้แล้ว
เลยดูว่าไม่สามารถบังคับให้คนทำตามกฎหมายได้”

“แนวทางในการนำเสนอ ทำให้ผู้ชมมองไม่เห็นประเด็น ควรพยายามให้ผู้ชมมอง
เห็นแนวทางการนำเสนอได้เร็วที่สุด”

“ หากบทและนักแสดงแสดงบทบาทที่ไม่ดี อาจจะชี้แนะให้ผู้ชมบางท่านตีความไป
อีกอย่างก็ได้”

(กลุ่มตัวอย่างชายและหญิงอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ปี)

ดังนั้นจากการศึกษาวิจัยนี้ สามารถตอบข้อสันนิษฐานของการวิจัยที่ว่า รายการ
สารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ ซึ่งมีการ
นำเสนอความรู้ด้านกฎหมายด้วยรูปแบบของละครเบาสมอง อาจก่อให้เกิดผลต่อผู้ชมรายการ
ทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ

ตอนที่ ๒ ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ทีมงานรายการ รู้กฎหมายได้ประโยชน์

รายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์เป็นรายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย มีการนำเสนอด้วยรูปแบบของละคร ที่เป็นละครเบาสมอง จุดกำเนิดของรายการนี้ เริ่มต้นที่บริษัทเบสไลน์ โปรดักชั่น จำกัด มีความคิดที่จะผลิตรายการที่ให้ความรู้และเป็นประโยชน์กับประชาชน คุณพิภพ พานิชภักดิ์, คุณสรณยู วงศ์กระจ่าง และ รศ. ธงทอง จันทรางศุ จึงได้ประชุมปรึกษากันและได้แนวคิดในการผลิตรายการ ซึ่งก็คือรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ นั่นเอง

“จุดกำเนิดของรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์เกิดขึ้นจากอาจารย์ธงทอง เสนอความคิดที่ว่าน่าจะผลิตรายการกฎหมายทางโทรทัศน์ เพราะมีข้อมูลอยู่แล้วคือศูนย์กฎหมายเพื่อประชาชน พี่และพี่ตั้ว สรณยู ก็เลยมาช่วยกันคิดการนำเสนอรายการ คิดกันว่าควรมีการจำลองเหตุการณ์ มีความเบาสมอง มีพิธีกรไขปัญหา ลักษณะเด่นของรายการอยู่ที่การใช้ตัวละครกลุ่มเดิมแต่สถานการณ์เปลี่ยนไป มีความโอเวอร์ในการแสดง การนำเสนอแบบนี้ ทำให้ผู้ชมได้รับความขบขัน และจะทำให้มองห่างออกมาจากละคร มาสู่ความเป็นจริง เพราะถ้าทำเป็นละครสมจริงคนดูจะอินกับตัวละครจนลืมมองสิ่งที่เรานำเสนอ พอเป็นละครเกินจริง คนดูดูแล้วรู้ว่าไม่สมจริง ก็จะมองห่างออกมาและให้ความสำคัญกับเนื้อหามากกว่า พิธีกรก็เช่นกันจะเน้นที่ความทันสมัยเช่นยุคเริ่มแรกพิธีกรจะใส่สูทสีต่างๆเพื่อเกิดความแปลกใหม่ลบลภาพเดิมที่ว่านักกฎหมายต้องคร่ำเคร่ง ภาพลักษณ์ของรายการจึงเน้นที่ความทันสมัย (พิภพ พานิชภักดิ์, สัมภาษณ์, ๕ มกราคม ๒๕๕๐)

“ที่คิดออกมาเป็นละครเพราะว่าที่เง้นดกับละครมากกว่า และค่อนข้างเชื่อว่าคนไทยชอบละคร ชินกับละคร ถ้าเรามีการนำเสนอด้วยละครก็น่าจะสื่อสารกับคนดูได้ตรง และคนดูจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่สมกับชื่อรายการ หลักที่เน้นคือทำอะไรให้ประชาชนได้รับความรู้มากที่สุดและก็ไม่น่าเบื่อด้วย ละครนั้นน่าใช้ได้ผลอยู่แล้ว แต่ที่น่าจะต้องคิดให้มากคือเนื้อหาที่ต้องการจะบอก จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและคนดูควรได้ประโยชน์มากที่สุด”

(สรณยู วงศ์กระจ่าง, สัมภาษณ์, ๖ ธันวาคม ๒๕๓๕)

เมื่อรายการรู้กฎหมายมีรูปแบบในการนำเสนอแล้ว จึงมาถึงขั้นการผลิตรายการ กระบวนการผลิตรายการของรายการรู้กฎหมายได้ประโยชน์ เริ่มต้นจากการรับข้อมูลจาก ศูนย์กฎหมายเพื่อประชาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นฝ่ายข้อมูลให้ กับรายการ

“การคัดเลือกเนื้อหากฎหมายส่งให้รายการ มี ๓ วิธี อย่างแรกจะดูจากจดหมายของ ประชาชนที่ส่งมาปรึกษากับศูนย์กฎหมาย ก็จะนำมาพิจารณาว่าปัญหาไหนน่าสนใจและ เปิดเผยได้ ก็จะนำมาย่อและเรียบเรียงข้อเท็จจริงใหม่ อีกวิธีคือ เอามาจากคำพิพากษาศฎีกา ซึ่ง เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากนักกฎหมาย ก็จะนำมาปรับแต่งใหม่ วิธีที่ ๓ คือ คิดเองจาก ประมวลกฎหมาย คือดูว่ากฎหมายว่าด้วยเรื่องอะไรแล้วเรานำมาเสนอเป็นข้อเท็จจริงให้กับ รายการ”

(เขาวเลิศ ประสพสันต์, สัมภาษณ์, ๘ มกราคม ๒๕๔๐)

เมื่อได้รับข้อมูลด้านกฎหมายแล้ว ผู้ควบคุมการผลิตรายการจะทำการคัดเลือกเนื้อหา นั้นให้กับผู้เขียนบท การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอเป็นสิ่งสำคัญเพราะต้องเลือกว่าประเด็น ใดที่น่าจะเกี่ยวข้องกับประชาชนและเป็นสิ่งที่ผู้ชมสามารถนำไปใช้ได้จริง ประเด็นนั้นต้อง ไม่ยากเกินไป สามารถนำมาผลิตเป็นละครได้ภายในเวลา ๕ นาที และเนื้อหาต้องไม่ซ้ำซ้อน ไม่ยากเกินเข้าใจ

จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของผู้เขียนบทรายการ ซึ่งจะมีรูปแบบของรายการดังนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
เปิดรายการ

โฆษณา ๖๐ วินาที

เนื้อหา

เฉลย

สรุป

รวม ๕ นาที

“ การเขียนบทของรายการนี้ ต้องเขียนเป็นบทละคร ก็พอได้เนื้อกฎหมายมาแล้ว ก็ต้องนำมาวางพล็อตเรื่องว่า จะเป็นละครอย่างไร เกิดปัญหาอะไรขึ้น ผูกเรื่องราวให้เป็นละครแล้วเมื่อถึงตอนที่ต้องแก้ปัญหาก็จะมีพิธีกรอธิบายข้อกฎหมาย ให้เข้าใจ ความยากของการเขียนบทนี้อยู่ที่การสร้างละครให้สอดคล้องกับกฎหมายคือจะสร้างละครยังไงให้เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด และต้องน่าสนใจต้องสนุกด้วย แล้วเวลาสั้น แค่ ๔ นาทีต้องให้เรื่องจบอย่างเข้าใจให้ได้ ละครจึงต้องกระชับ แต่ต้องเข้าใจ คำพูดของตัวละครก็ต้องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาชาวบ้าน และที่สำคัญยากที่สุดคือตอนท้ายรายการหลังจากที่เหตุการณ์คลี่คลายแล้วก่อนพิธีกรสรุปจะมีมุขตลก ตรงนี้ที่ยากเพราะบางทีไม่รู้จะหาอะไรขันนุกออกก็ออกแต่ขันนุกไม่ออกก็เข่น้อย แต่สุดท้ายก็ต้องนุกให้ออก อาจได้มาโดยบังเอิญเพิ่มเติมขึ้นมาตอนถ่ายทำก็มี”

(รุจิรา สุภษา ,สัมภาษณ์, ๘ มกราคม ๒๕๕๐)

เมื่อบทรายการเสร็จสมบูรณ์แล้ว ก็จะนำมาถ่ายทำคิวพิธีกร และละคร ตามลำดับการที่ต้องถ่ายคิวพิธีกรก่อนการถ่ายทำละคร เพื่อที่ว่า หากบทนั้นมีความผิดพลาด เช่นตัวละครใช้คำพูดผิดซึ่งอาจทำให้เกิดการตีความหมายได้ พิธีกรซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จะแก้ไขให้ก่อน เมื่อถ่ายทำเป็นละครก็就会有ความถูกต้อง

การถ่ายทำละครนั้น จะมีนักแสดงหลักเพียง ๓ คน โดยการแสดงที่ถ่ายทอดออกมา นั้นเป็นการแสดงที่เรียกว่า เกินจริง (Over action) เพื่อให้ผู้ชมสนุกสนาน ไม่เครียด จำขั้นไปกับท่าทาง สีหน้าและแววตาของนักแสดง ประกอบกับฉากและการใช้มุมกล้องที่แปลกตา

“การถ่ายทำรายการนี้ จะใช้กล้องตัวเดียว ถ้าเป็นละครภาพจะต้องเคลื่อนไหวได้ กล้องต้องเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพราะถ้าไม่มีการเคลื่อนไหวภาพ ภาพก็จะตาย คนดูก็เบื่อ เพราะเป็นภาพมูมเดี้ยวตลอดเรื่อง วิธีแก้ปัญหาคือ ให้กล้องเคลื่อนไหว มันจะแทนสายตาคนดู ภาพไม่นิ่งกับที่ทำให้ไม่น่าเบื่อ ภาพไม่ตาย ส่วนนักแสดงเราต้องกำกับให้เขาแสดงเกินจริง ทั้งหน้าตาและท่าทาง การใช้เสียง เพื่อให้คนดูสนุกสนานเพราะว่าเป็นละครเบาสมอง นักแสดงที่มีอยู่ ๓ คนนี้ก็พอแล้วเพราะเราคัดเลือกนักแสดงที่มีวัยต่างกัน คือคนหนึ่งเป็นชายที่มีอายุมากหน่อย เล่นเป็นพ่อ สามี เสียหรืออะไรที่สูงวัย นักแสดงชายอีกคน ก็อายุอ่อนหน่อย ไว้เล่นเป็นลูก เป็นสามี เป็นลูกหนี้ นักแสดงหญิงอีกคนเล่นเป็นแม่ ภรรยา ครอบคลุ

สิ่งที่เป็นผู้หญิงทั้งหมด นักแสดงทั้ง ๓ คนนี้ต้องสามารถเล่นได้ทุกบท ทุกเพศ มีความกล้า
ในการแสดง และมีมุขำขันในตัวของเขาเอง ซึ่งนักแสดงกลุ่มนี้ทำได้”

(ไพโรจน์ เอี่ยมน้อม,สัมภาษณ์, ๘ มกราคม ๒๕๔๐)

เมื่อถ่ายทำละครเรียบร้อยแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการตัดต่อ เป็นการนำคิวพิธีกรและ
ละครกฎหมายมาร้อยเข้าด้วยกัน ใส่โฆษณา(ผู้อุปถัมภ์รายการ) แล้วจึงนำส่งสถานีโทรทัศน์สี
กองทัพบกช่อง ๗ เพื่อตรวจสอบและนำออกอากาศสู่ประชาชนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย